

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Васильєв К. К., д-р мед. наук;
Власенко В. М., канд. іст. наук;
Дегтярьов С. І., канд. іст. наук;
Звагельський В. Б., канд. філол. наук;
Клименко В. А., канд. іст. наук;
Куліш А. М., д-р юрид. наук;
Лобко Н. В., канд. іст. наук;
Нестеренко В. А., канд. іст. наук

Видання рекомендовано до друку рішенням вченої ради юридичного факультету Сумського державного університету (протокол № 9 від 26.06.2013 р.)

Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи : зб. матер. II Всеукр. наук.-практ. конф., м. Суми, 21 травня 2013 р. / за заг. ред. В. А. Нестеренка. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – 116 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів та молодих вчених ВНЗ України, виголошені в рамках II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи» (Посвідчення УкрІНТЕІ № 100 від 21 лютого 2013 р.), присвячені актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

ЛІНГВОСОФСЬКА КОНЦЕПЦІЯ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ Г.СКОВОРОДИ

Важливе місце у розвитку лінгвофілософських ідей в Україні займають дослідження і творчість Г.Сковороди. Саме він зробив неоціненний вклад у розвиток філософської думки, висунувши власні концепції, які були актуальні у XVIII ст. і не втратили своєї цінності дотепер. Їх дослідження і буде головною темою даної розвідки.

Філософська концепція Сковороди передбачає пошук шляхів до щастя і блаженства, до духовної рівноваги – тобто внутрішнього і зовнішнього гомеостазу (грец. *homoios* – подібний і *stasis* - стояння). Досягнення вищого блаженства філософ пов'язував із з'єднанням душі з Богом, прилученням до божественного єства.

У концепції українського філософа все суще є складною єдністю трьох світів: макрокосмосу (Всесвіту), мікрокосмосу (людини) і світу символів (світу слова Біблії). Кожному із світів притаманні дві натури: зовнішньому – матеріальна, внутрішньому – духовна. Ці світи у концепції Сковороди представлені як взаємозалежні та ізоморфні за змістом, що містять у собі протиставлення зовнішнього, тлінного і вічного, незнищеного, невидимого. Протиставлення фізичних предметів і метафізичних – головна тема творів українського філософа.

Важливою для розуміння всієї концепції Сковороди є його праця «*Диалог*». На думку філософа, символічний світ за своєю внутрішньою організацією виступає як ідеальне інобуття перших двох світів, їх концептуалізація. Це є співзвучним з думкою Гумбольдта про мову як концепцію світу, а також з ідеєю мовної картини світу, що опрацьовується в сучасній когнітивній лінгвістиці та етнолінгвістиці.

Відповідно до неоплатонівського за своєю сутністю вчення отців східної церкви Сковорода стверджував, що за допомогою долучення до сакрального слова Біблії людина може наблизитись до непізнавального у своїй сутності Бога. Біблія є одночасно досконалою людиною і Богом. Стосовно світу земного Біблія є світом вищим. На думку Сковороди, людина може проникнути в цей вищий світ лише через слово, яке виступає в різних іпостасях: від світського, звичайного, земного – до сакрального, божественного слова-логоса. Філософ детально працює над біблійним словом, аналізуючи його значення, вбачаючи у ньому символічну сутність. Мета кожного символу Біблії, як вважав Сковорода, - допомогти розуму людини пізнати начало, невидимість.

Розрізняючи ексформу (зовнішню форму) та інформу (внутрішню форму) мовного знака, Сковорода показує, що їхня природа суттєво відмінна. Якщо б, наприклад, людина називалася не людина, а козел, тоді б ніхто не знав, що слово «козел» уже позначає тварину. Знак і значення, за Сковородою, пов'язані довільно. При цьому ексформа знака може навіть певною мірою суперечити його істинному значенню. Істинне, сакральне значення біблійного слова не лежить на поверхні, воно завжди втаємничене, але оболонка цього значення може бути приземленою.

Філософський метод Сковороди допоміг йому побачити специфіку словесної організації Біблії: хаотична матерія протистоїть гармонії форми, внутрішній системності фігур. Розуміючи словесний символ як такий тип знака, зв'язок якого з референтом є вмотивованим, таким, що максимально виявляє в слові сутність референта, можна стверджувати, що Сковорода створив особливу концепцію словесних знаків-символів Біблії. Він вважав, що в ній спостерігається навмисний розрив інформи та ексформи знаків-символів: ексформа не тільки не підтримує інформу, а, навпаки, змінює її. Насправді це протиріччя є уявним, оскільки згідно з концепцією Сковороди не кожен окремий знак-символ у Біблії є носієм її духу, слова Божого, а весь її лад, уся система знаків-символів, наче текст, певний дискурс – одкровення Бога. Щоб розуміти смисл Вічної Книги, читач повинен піднятися над своєю «*тваринною натурою*», стати певною мірою герменевтом, дешифрувальником багатозначного символічного тексту, вийти за межі зовнішнього слова. Зосередитися не на формі, а на суті символу, зазирнути за його межі, побачити крізь нього феноменологічну сутність речей.

З інших лінгвофілософських концепцій Сковороди варто відзначити ідею «*алфавіту (букваря) світу*», представленого у вигляді обмеженої кількості архетипів та їх копій. Ця ідея певною мірою корелює з філософськими пошуками XVII – XVIII ст., а також лінгвістичними ідеями XX ст., де йдеться насамперед про пошук простих ідей, що лежать в основі світу.

Мова в лінгвофілософській концепції Сковороди тісно пов'язана з мисленням. Саме думка спричиняє мовлення, і це, вважає філософ, нагадує механізм годинника: хоч і молоточок добуває в ньому звуки, але не він є їх глибинною причиною. Джерелом людської думки, її рушійною силою є душа людини (за термінологією Сковороди, - серце). Філософ розумів мовлення як інтернаціональний, телеологічний процес.

Отже, Г.Сковороду можна вважати філософом символічних форм світу Біблії, семіологом, який зосередив свою увагу на співвідношенні інформи та ексформи такого специфічного типу мовних

знаків, якими є символи. Його лінгвофілософські ідеї свідчать про глибину його концептуального підходу до матеріального та духовного світу, який ототожнюється філософом зі світом Біблії. Пізнання символічного світу Біблії здійснюється Сковородою в межах античної та середньовічної традицій із їх головними постулатами «пізнання слова – прилучення до Слова» і розуміння пізнання як богопізнання. Динамічне розуміння мовленнєвої діяльності, визнання прагматичних чинників у системі мови дають змогу говорити про деякі іншопарадигматичні (предикато- та егоценричні) ознаки його концепції. Її можна назвати іменною за своїми основними ознаками з наявністю іншопарадигматичних елементів. Загалом, вона є міжпарадигматичною.

ВАСИЛЕНКО М.Є.

ПРАВОВА КУЛЬТУРА ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Правова культура опосередкує всі основні сфери правового життя суспільства: правотворчість і законодавство, правосвідомість, суб'єктивні права, свободи і обов'язки громадян, політико-юридичні інститути, установи суспільства і держави, визначаючи їх особливий якісний стан.

Правова культура визначає міру юридичної цивілізованості держави і суспільства, їх правовий прогрес. Це рівень і ступінь прогресивно-правових досягнень, втілених у людській діяльності і її результатах. Сьогодні стає особливо очевидним, що успішне вирішення економічних, політичних і соціальних завдань неможливе без підвищення правової культури суспільства, виховання у кожного громадянина глибокої пошани до закону, формування готовності безпосередньо й активно брати участь у втіленні його положень у повсякденне життя [1, с.121].

У зв'язку з цим правову культуру можна розглядати як одну з найважливіших передумов і необхідну умову формування правової держави, реалізації правової реформи, посилення боротьби зі злочинністю. Різноманітні аспекти поглиблення правових знань у процесі формування правової культури юристів розглядали у своїх працях науковці-правознавці [3, с.24].